

MEĐUNARODNI ARHIVISTIČKI TEČAJ U PARIZU 2000.

Pariz, 4. travnja do 21. lipnja 2000.

Međunarodni arhivistički tečaj, koji se od 1951. održava svakog proljeća u Parizu, proslavio je ove godine 50. godišnjicu postojanja. Među sudionicima tečaja bilo je 26 arhivista iz raznih dijelova svijeta (Europa, Afrika, a od zemalja s ostalih kontinenata – Kanada, Vijetnam i Brazil). Budući da je sustav školovanja francuskih arhivista zaokružen početkom 90-ih godina osnutkom École du Patrimoine, broj francuskih sudionika tijekom posljednjeg desetljeća se smanjivao, tako da je u jubilarnoj godini Francuska bila zastupljena sa samo 3 predstavnika, te povremenim prisustvom studenata École du Patrimoine.

Osim predavanja i posjeta arhivskim ustanovama, svi su sudionici proveli desetak dana na praktičnom radu u pojedinim arhivima, sami su predstavili nizom predavanja arhive u kojima rade i arhivske službe svojih zemalja, te posjetili razne kulturne, znanstvene i obrazovne ustanove, npr. Muzej invalida, Nacionalnu knjižnicu Francuske (na lokacijama Richelieu i François Mitterrand) ili École des Chartes.

Koncepcija tečaja je više-manje ustaljena, tj. bazirana na tematskim cjelinama kojima je cilj upoznati sudionike prije svega s francuskim arhivskim sustavom, njegovim obilježjima i konkretnim iskustvima i problemima s kojima se susreću francuski arhivisti. Međutim, od sudionika se očekuje i aktivno sudjelovanje u predavanjima te usporedba iskustava vlastitih zemalja.

I. *Administrativno-institucionalni okvir* je upoznao sudionike s ustrojem francuske uprave, te unutar toga arhivske, muzejske i knjižnične djelatnosti i njihovim odnosom prema Ministarstvu kulture i komunikacije, s posebnim naglaskom na ustroj javne arhivske službe i arhivskih misija Nacionalnog arhiva Francuske. Posjećena je jedna arhivska misija (u Ministarstvu rada i socijalne skrbi) i Centar za suvremeno arhivsko gradivo u Fontainebleau. Prilikom posjete Departmanskome arhivu Seine-et-Marne sudionici su upoznati s nadležnostima arhiva teritorijalnih zajednica u Francuskoj – departmanskim, regionalnim i općinskim arhivima.

Segment javne arhivske službe, koji djeluje izvan mreže državnih arhiva (Arhiv oružanih snaga, Ministarstva vanjskih poslova, Senata, Državnog vijeća, Direkcije nacionalnih muzeja Francuske, Komesarijata za atomsku energiju i Pošte), osim putem predavanja upoznat je i posjetama Arhivu oružanih snaga i Arhivu Ministarstva vanjskih poslova.

II. *Pravni okvir* je započeo upoznavanjem arhivskog zakonodavstva Francuske koje se, trugom drugih europskih zemalja, kreće putem reforme. Unutar ove cjeline bio je predstavljen i arhivistički rječnik, školovanje francuskih arhivista, privatna

poduzeća koja se profesionalno bave čuvanjem i obradom arhivskog gradiva najrazličitijih stvaratelja (*sociétés d'archivage*) te etika i deontologija struke.

III. U okviru tematske cjeline *Prikupljanje i obrada gradiva*, sudionici su upoznati s modelima upravljanja registraturnim ili arhivskim gradivom, od registratura prisutnih u srednjoeuropskoj tradiciji, *records managementa* u anglosaksonskom području, do francuskog modela, s arhivskim misijama raširenim po ministarstvima i departmanima, predstavjenim na primjeru Ministarstva rada i socijalne skrbi, te sa sustavom upravljanja gradivom u Ministarstvu vanjskih poslova. Tematska cjelina je uključila i probleme opisa, od ISAD(G), kojega Francuzi još ne primjenjuju, do tipologije obavijesnih pomagala – od tradicionalnih do elektroničkih (s primjedbom domaćina da se neprimjenjivanje ISAD(G) u izradi obavijesnih pomagala, te nepoštivanje načela provenijencije i prvobitnog reda, kani riješiti virtualno).

IV. Temom *Zaštita arhivskog gradiva* sudionicima je predstavljena preventivna i kurativna zaštita arhivskog gradiva u Francuskoj. Kao uvod temi organizirano je studijsko putovanje u departmane Isère (Grenoble) i Haute-Savoie (Annecy), s posjetom novim arhivskim zgradama. Tema je obuhvatila posjete Laboratoriju za konzerviranje i restauriranje arhivskog gradiva Nacionalnog arhiva i Centru za istraživanje zaštite grafičkih dokumenata u Parizu, predavanje o djelatnosti Meduregionalnog centra za zaštitu knjiga iz Arlesa, te ono o arhivskim zgradama prilikom posjete Departmanskome arhivu Essonne.

V. Cjelinom o *Specifičnim fondovima*, sudionici su upoznati s djelatnošću Centra za gospodarsko arhivsko gradivo u Roubaixu, specifičnostima upravljanja registraturnim i arhivskim gradivom banaka, osiguravajućih društava i pravosuđa, djelatnošću znanstvenih arhiva, te sa zbirkom karata i planova Nacionalnog arhiva.

VI. Kroz temu *Korisnici i korištenje gradiva*, predočeni su razni aspekti odnosa prema korisnicima u francuskim arhivima – primanje korisnika, sigurnost dokumenata, derogacije, informatika i nove tehnologije u arhivskim čitaonicama, izložbena djelatnost i uopće pedagoško-kulturna služba, koja je iscrpno predstavljena posjetom Ateljeu za edukaciju i kulturu Nacionalnog arhiva te upoznavanjem istovrsne djelatnosti departmanskih arhiva. Posebno je predstavljen problem sadržaja povijesnih muzeja, s kojim se suočava i novi projekt Muzeja povijesti Francuske u okrilju Nacionalnog arhiva Francuske. On bi trebao biti postavljen modernim muzeološkim sredstvima i popraćen bogato opskrbljenom knjižarom povijesne literature (slično knjižari literature s područja povijesti umjetnosti u Louvreu).

VII. *Međunarodni odnosi* su predstavljeni programom međunarodne aktivnosti Ministarstva vanjskih poslova Francuske, Arhivističkog društva Francuske, Arhivske uprave Francuske, te Međunarodnog arhivskog vijeća.

U kontekstu administrativno-institucionalnog okvira rada francuske arhivske službe, što obuhvaća i djelatnost arhivskih misija u upravnim ustanovama države, čuli su se i kritični tonovi francuskih arhivista. Tako je rečeno da su misije opterećene zahtjevnim poslom sređivanja nastalih dokumenata, budući da u Francuskoj uglavnom ne postoje registraturni ili klasifikacijski sustavi. Voditelji misija su rastrgnuti odgovornošću prema Nacionalnom arhivu Francuske i ministru, u okrilju čijeg ministarstva djeluju, a na koncu sustav misija koji bi trebao djelovati i na lokalnoj razini, tj. u departmanima, ne uspijeva obuhvatiti oko 60% ustanova.

Upoznati smo i s reformom zakonodavstva, koja je započeta 2000. godine promjenom zakona iz 1978. o dostupnosti administrativnih dokumenata, tj. usvajanjem Zakona o pravima građana u odnosu prema administraciji (DCRA: *Droits des Citoyens dans leurs Relation avec l'Administration*). Cilj reforme je povećanje dostupnosti registraturnog i arhivskog gradiva. Zakonskom promjenom je jasno definirana granica između neadministrativnog i administrativnog javnog gradiva. Rokovi ograničenja korištenja administrativnog gradiva su, s izuzetkom podataka važnih za sigurnost države, vanjsku politiku ili zaštitu prava pojedinaca ukinuti, dok su za preostali dio javnog gradiva moguće derogacije. Po riječima ravnatelja Arhiva Francuske, gosp. Belavala, krajnji cilj je smanjivanje i ujednačavanje rokova ograničenja korištenja gradiva u rasponu od 0-25-50 godina, uz poštivanje prava pojedinaca.

Velika pozornost tijekom tečaja posvećena je arhivskim zgradama, upoznavanju rada čitaonica i pedagoško-kulturnih službi, kao tradicionalno vrlo uspješnim aspektima rada francuskih arhiva. Iz velikog broja posjeta arhivima i predavanja posvećenih tim temama može se rezimirati sljedeće:

a) Iako Francuska izdvaja tek 1% svoga proračuna za kulturu, da taj postotak u apsolutnom iznosu nije beznačajan, potvrđuje i stalna izgradnja novih arhivskih zgrada. Nema arhivskih zgrada starijih od 40 godina, osim one Povijesnog centra Nacionalnog arhiva.

b) Posjete čitaonicama pokazale su visoke standarde zaštite i ophođenja s korisnicima (obvezni garderobni ormarići, automati s hranom i pićem, višestruki nadzor ulaska, izlaska i rada u čitaonici, veliki broj mjesta za čitače, posebni pultovi gdje čitači podižu naručeno gradivo i sl.).

c) Prosvjetno-kulturnoj djelatnosti se već desetljećima pridaje ogroman značaj i u nju se također ulažu značajna sredstva. Na prvome mjestu tu je obvezna suradnja sa školama i praćenje školskih programa izložbenom aktivnošću. U taj su segment rada uključeni i nastavnici povijesti, održavanjem nastave u arhivskim ustanovama, čime su arhivi rasterećeni jednog dijela posla.

d) Treba spomenuti i napor koji se ulaže u senzibilizaciju stvaratelja gradiva. Naime, zaposlenici po uredima zasuti su promidžbenim i edukativnim materijalom

kojim im se objašnjava što je arhivsko gradivo, kako ga čuvati i sl., ne bi li suradnja arhivskih misija s neposrednim stvarateljima, a i njihov sveukupni rad bili što efikasniji.

Opća ocjena tečaja uslijedila je na kraju, kada su sudionici sugerirali da bi ubuduće trebalo potencirati neke suvremenije i praktične aspekte rada, primjerice više vremena posvetiti novim tehnologijama u arhivskoj djelatnosti ili reorganizirati cjelinu o specifičnim fondovima i prikazati rad na tom gradivu s više praktičnih primjera (planovi sređivanja, problemi odabiranja).

Zatvaranje tečaja i dodjela certifikata sudionicima svečano su obilježeni nazočnošću francuske ministrice kulture, diplomatskih predstavnika zemalja sudionika tečaja, arhivista iz svjetske arhivske zajednice i sudionika tečajeve iz prethodnih godina. Tom prilikom službeno je potvrđeno, da je zahtjev ravnatelja Arhiva Francuske gosp. Belavala za izgradnjom nove zgrade Nacionalnog arhiva, konačno odobren: za gradivo Povijesnog centra (1789-1958) i njegove zbirke predviđeno je 5 zgrada na 36 ha ili 400 dužnih km polica.

Rajka Bućin